

gyen már csak gyér fűvel találkozunk. A várba szűk utca vezet fel. A vár egyik része még ép, a másik része rimes-romos tornyokkal tagolt. A hegy, illetve a vár felső tornyáról szép kilátás nyílik az alattunk hullámzó tájra.

III. Vajon milyen célra építhették ezt az elhagyott várat?

3. fogalmazás:

Téli világ

Az utcán hóhányók roboznak. A hómunkások a síneket tisztítják. Ahol emberek, autók járnak, már megbarnásodott a hó. Az út szélén kisebb-nagyobb hóbuckák látszanak. Alig vehető észre, hogy egyik autó, a másik pedig tényleg hóbucka. Gyerekek hógolyóznak. Őneikik szép a tél.

Egy régi vár

I. Kinézek a vonatból, s egy várromot pillantok meg.

II. A várhegy tövében sárgállik a búza. A vár felé szerpentin kanyarog. Az út egy ki-

sebb erdőn visz át. A fák dús lombjai közt egy-egy madár fészkel. Később kis falucskába érkezünk. Egy kisfiú hajtja az utcán fehér libáit. A nádfüdélű házak egymás mellett sorakoznak. A falu után nehezebb az út. A kopár sziklák között alig látszik egy kis fű. Végre felérünk a romhoz. Törökök ellen építhették, hogy a környező falvakat megvédje. A megbarnásodott kövek között jutunk fel egy még épségben maradt toronyhoz. Innen fölséges a kilátás.

III. Megérte a fáradságot. Ha lenne időm, elmesélem, hogy mit láttam a toronyból.

Tudom, hogy még sok mindenről lehetne beszélni a magyarórákon való szemléltetéssel kapcsolatban. Mégcsak nem is említettem a hangosfilm és az Iskola-Televíziós órák lehetőségeit, mint az audio-vizuális oktatás magasabb szintű eszközeit. Ez talán külön dolgot tárgyat képezhetné.

Garzó Mária

Bp. V. Irányi u. 3. ált. iskola

HOFFMANN OTTÓ

Pécs, Tanárképző Főiskola

TÖRTÉNELMI VETÉLKEDŐ A 6. OSZTÁLYBAN

A jól szervezett *szaktárgyi vetélkedő* iskolai munkánk hasznos kiegészítője lehet.

Verseny jellege folytán sokakat *mozgósít*, a tanulót elmélyültebb felkészülésre ösztönzi, nagyobb arányú megterhelésnek, erőpróbanak veti alá, nyilvános szerepléshez szoktatja, így kihát személyiségjegyeinek alakulására is. A vetélkedő „formabontó” feladatrendszerével maradandó *élményt* jelenthet tanulóinknak.

A tanár számára az *információszerzés* eszköze is. A vetélkedő ugyanis átfogó tájékoztatást ad a résztvevők tárgyi ismereteiről, kronológiai és topográfiai jártasságáról, ugyanígy történelmszemléletük, gondolkodó- és kifejezőképességük fejlettségéről, fellépésük biztonságáról stb.

Remek lehetőség a megalapozott *osztályozásra* is. Mivel a vetélkedőn szerzett érdemjegy sokféle teljesítményen alapszik, nagyobb súllyal esik latba. (A naplóban pl. külön színnel jelöljük.)

Alább a 6. osztályos történelem első félévi anyagából összeállított vetélkedő feladatrendszerét mutatjuk be. Minden „forduló”-nál egyúttal közöljük, oktató-nevelő munkánk melyik *részterületéről* kívántunk tájékozódni, ill. a jelzett feladatok a tanulónak *milyen fajta képességét* veszik igénybe vagy éppenséggel fejlesztik.

Az egyes fordulókát úgy állítottuk össze, hogy *időrendben* mindig „végigmegyünk” a tantervi anyag csomópontjain (tehát mindegyik önmagában kerek egész) — csak más-más szemszögből, s a feladatok is más-más jellegű tevékenységet kívánnak.

A januári órátöbbltet lehetővé tette, hogy a nagy erőpróbát 3—4 órás *ismétlés* előzze meg — az otthoni felkészülésen, olvasáson kívül.

A vetélkedőt egyik délutánon bonyolítottuk le.

A vetélkedőre az egész osztálynak fel kellett készülnie, de csak tizenkét önként jelentkezőt indítottunk, a *többiek*et a totózásba, ill. a beszámoló kiegészítésébe vontuk bele. Közülük a jól szereplők *zsetont* kaptak, ill. később osztályzatot.

A vetélkedőt megszervezhetjük úgy is, hogy a jobbakat, közepeseket, gyengébbeket — a sikerélmény érdekében — váltakozva, de *külön-külön* indítjuk (vö. tréfásan: NB I, NB II, NB. III-as forduló) a feladatok megfelelő elosztásával. Vagy: a tanulók egy-egy rétege más-más alkalommal versenyez. Vagy: az első két forduló a „selejtező” szerepét is betöltheti.

A versenyzők az *osztállyal szemben* foglalnak helyet, hogy a „nyilvános fellépés”-t is megszokják. A borítékba helyezett *feladatokat* (kártyákat) *búzniuk* kell. Az időtől és a fel-

5. o. Petőfi: János vitéz — Kacsóh: János vitéz: lemez, esetleg az operett megtekintése.

Weöres Sándor: Építők c. verse — Zenés feldolgozása az 5. o. énekkönyvben.

6. o. A népdalok tanításakor: 6. oszt. énektananyag. Összefoglalás az 51. lapon. Bartók: Breviárium — A gyűjtő keservei.

A népballadák tanításakor: Kádár Kata — énekkönyv.

Kőmives Kelemenné — dallamát ismerik a tanulók. Kodály: Molnár Anna — lemez. A népköltészet összefoglaló óráján: Kodály: Mátrai képek vagy Karádi nóták — lemez.

Gárdonyi: Egri csillagok: Tinódi Lantos Sebestyén: Egri históriának summája — énekkönyv.

7. o. Kuruc költészet: 6. o. énekkönyv, 7. o. ének — tanlemez.

Csokonai verseinél: Virágénekek a 18. sz. ből.

A Reményhez: 7. o. lemez, esetleg énekes előadás.

Fazekas: Lúdas Matyi — Szabó Ferenc: Lúdas Matyi szvit — lemez.

Kölcsey: Himnusz — Erkel: Himnusz — lemez.

Kölcsey: Huszt — Kodály: Huszt — lemez, 8. o. énekkönyv.

Vörösmarty: Szózat — Egressy: Szózat — lemez.

Petőfi népies dalai: 6. o. énekkönyv (Alku) Petőfi: Szeptember végén — Huszka Jenő dallama.

Petőfi: Föltámadott a tenger — Szabó Ferenc: Föltámadott a tenger — oratórium. Arany: Nemzetőrdal — 7. o. énekkönyv, 6. o. énekkönyvben: Toborzó. (A Nemzetőrdal szövegét, a Toborzó dallamát írta Arany.)

8. o. Ady megzenésített versei — Reinitz Béla.

Ady—Kodály: Fölszállott a páva.

József Attila: Mondd, mit érlel... — Vándor Sándor dallama.

József Attila: Medvetánc — Bartók Béla: Medvetánc.

A szemléltetés felhasználható a készségfejlesztés sokféle ágában, így a fogalmazási készség fejlesztése terén is. Ezt a módszert főleg az 5. és 6. osztályban alkalmazzuk. Az audio-vizuális eszközökkel szemléltetett fogalmazástani tanításnak is számtalan lehetősége van. Csak egy példát mondok arra, hogyan tanítottam a leíró fogalmazást az 5. osztályban diaposzítív segítségével.

A tanulók ismerték már Petőfi: Alföld c. költeményét, Petőfi: Hortobágy, dicső róناسág c. levélrészletét, Jókai: A befagyott Balaton c. regényrészletét. Megfigyelték a sze-

melvények leíró részeit, maguk is kerestek egyéb — a már régebben tanult szemléltetésekből leírásokat. S ezek alapján, de minden tudatos előképzettség nélkül 5—6 soros leírást készítettek ezzel a címmel: Téli világ.

A következő órán került sor a leíró fogalmazás készítésének megtanulására.

I. A táj összefoglaló, vázlatos képe.

II. A táj részletes leírása térbeli sorrendben.

III. Érzések, gondolatok a tájjal kapcsolatban.

Most kigyulladt a diaposzítív, s a tanulók maguk előtt láttak egy régi várat. Röviden megbeszéltük a vázlat alapján a látni valót, majd azonnal a fogalmazás elkészítése következett. 10—12 perc állott a rendelkezésükre.

Érdemes megfigyelni, hogyan dolgoztak a tanulók odahaza, tudatosság nélkül, és tudatosan, valamint elképzelés és a szemléltető kép segítségével. A példákat párhuzamosan közlöm.

1. fogalmazás:

Téli világ

Télen nagyon szép a világ. A kopasz fák fénylenek a csillogó zúzmarától. A közeli tavat vastag, erős jégpáncél borítja. Néha esik a szép pelyhes, fehér hó.

Egy régi vár

I. Kinézek a vonatból, s egy hegy tetején várromot pillantok meg.

II. Az utazónak rögtön a szemébe ötlük, hogy a vár fele épségben, a másik fele romokban áll. Elgondolkodom, mire használták ezt a várat régen: háborúra? vagy lakhelynek? A hegy alján falu van. Mellette nagy búzatábla sárgállik. A hegyoldalon felfelé haladva először füves, kopár területen megyünk. Utána barna csúsós sziklával állunk szemben. Végül a várromhoz érünk.

III. A vonatból csak ennyit láttam, de ez is nagyon tetszett.

2. fogalmazás:

Téli világ

Télen az emberek is más hangulatúak lesznek. A fák megkopaszodnak és zúzmararuhát vesznek fel. Az állatok is melegebb bundát váltanak. A nagy hegyek sziklái megrepednek és omladoznak. A friss vízű patakok jégpáncél alá bújnak. Az erdőben csak néhanéha bukkán fel vad. Minden néma és egyhangú lesz.

Egy régi vár

I. Kinézek a vonatból, s egy várromot pillantok meg.

II. A hegy alatt egy kis falucska áll. Még előrébb búzatáblában akad meg a szemem. A falu mögött erdő zöldell. Feljebb a he-

naponta a szükségletnek megfelelően folyamatosan tovább tervezzük.

3. A *témakör* tervezések megállapítjuk az egyes nevelési területeknek megfelelő legcélszerűbb feladatait, köreit. Ezeket a napi felkészülés során is konkretizáljuk.

4. A napi *K órához vázlatot* készítünk, az *Ö órák anyagát* és az ehhez kapcsolódó konkrét nevelési feladatokat, tevékenységeket *munkalapokra* írjuk.

Kétségkívül, e munka nem a legkönnyebbek közé tartozik. De ha a nevelői igényességgel, kellő szakmai, pedagógiai felkészültséggel sikerül a kezdeti nehézségeket, zökkenőket áthidalni, akkor nagyon sok örömet talál majd a nevelő nehéz, de érdekes és sokoldalú munkájában és eredményében.

Tölgyesi József
Csabrendek-Nyirespuszta

SZEMLÉLTETÉS A MAGYARÓRÁN

Vizsgáljuk meg, milyen szemléltetési lehetőségeink vannak az általános iskolai magyar órákon, s ezeket hogyan tudjuk megvalósítani!

1. *A szemléltetés leggyakoribb és legkövetlenebb formája a tanár bemutatása.* Azt mondjuk és hisszük, hogy a tanári bemutatást nem pótolja és nem is pótolhatja semmi. Sokszor egy-egy vers vagy prózai anyag bemutatásakor szinte művészi teljesítményt kell nyújtanunk. Ilyenkor a gyerekek átadják magukat az irodalmi szépnek.

Nagyon jó azonban, ha a prózai és verses anyagból magnó-, illetve hangmezefelvételünk vannak. Ezeket ne a tanári bemutatás pótlására, hanem egyéb alkalmakkor használjuk! Pl.: Az óra végi összefoglaláskor, egy-egy nagyobb tematikus egység lezárásánál, 2 órás anyagnál a második óra elején újra bemutatásként.

(Himnusz, Szózat.) Lehetséges az is, hogy számonkérő verselemzésnél a tanuló helyett inkább művészi előadásban hangozzék el a vers.

(Tanszalagok az 5., 6., 7. oszt. részére, Az irodalom gyöngyszemei, egyéb verses lemezek.)

2. *Szemléltetés képekkel.* Szinte minden órán sorra kerül egy-két állóképbemutatás: Irodalmi képeskönyv, Beszélő házak, írói arcképek, egyéb reprodukciók. Ilyeneket gyűjtsenek a tanulók is. A munkafüzetbe ragasztott képek is hasznosak. Nem beszélve arról a haszonról, hogy a tanulók kutattak, gyűjtik a szépet, az értékeset, s megtanulnak rendszerezni is.

3. Igen elterjedt módja a szemléltetésnek a *diapozitívek és a diafilmek vetítése.* Minden iskola rendelkezik diapozitívokkal, diafilmekkel és a hozzá való eszközökkel: mondák, regények, elbeszélő költemények, írók, költők életrajza stb. Ezeket is inkább egy-egy anyagrészt összefoglalásakor, esetleg „jutalomként” vetíthetjük a tanulóknak.

4. *Koncentráció.* Az eddig említett szemléltető eszközök elsősorban arra szolgálnak, hogy a tanulók a központban álló irodalmi

anyagot jobban megértsék, s érzelmileg is közelebb kerüljön hozzájuk.

Az osztályok értelmi szintjétől, befogadóképességétől és időnkéntől függően néha többet is nyújthatunk azért, hogy a tanultakat sokoldalúan szemléltessük, állításainkat még jobban alátámaszthassuk, óráinkat színesse, művészi élményekben gazdagabbá tegyük.

Arra gondolok, hogy egy-egy író, költő életrajzának, műveinek tárgyalása során a tankönyvbe vagy a Szöveggyűjteménybe fel nem vett szemelvényt is bemutatathatunk. Lásunk néhány példát!

József Attila: Anyám c. verséhez kapcsolhatjuk a Kései sírató-t, Juhász Gyula: Milyen volt... c. verséhez az Anna örök c. költeményt. Mikszáth Kálmánnal keressünk időt a Ló, bárányka meg a nyúl c. novellának. A Toldi összefoglalásakor legalább néhány versszakot a Toldi estjéből is bemutatunk. A 6. osztályban a Hun mondakör kapcsán Gárdonyi: A láthatatlan ember c. regény diafilmje vetíthető. A népdal tanításakor olyan népdalszöveget is bemutatathatunk, amelyik legalább kétféle változatban ismeretes. Pl.: A csitári hegyek alatt régen leest a hó...

Már Kistilden, már Kistilden régen leest a hó... Kádár Kata balladája szerepel a 6. oszt. énekkönyvben is. S ha a Hét évszázad magyar költészet-ét vagy Kriza János székely népköltés-gyűjteményét vesszük, elő, újabb kétféle szövegvariánsra bukkanunk. Ezek bemutatásával élővé válik az a száraz mondat: „A népköltészeti alkotások szájhagyomány útján terjednek, térben és időben változnak.”

Az irodalmi anyaghoz kapcsolódó szemléltetési lehetőségeknél se szeri, se száma. FelSOROLÁSUKRA nem is vállalkozom.

Igen gazdag szemléltetési lehetőséget ad a más tantárgyakkal való koncentráció is. Elsősorban a képzőművészettel és a zenével való kapcsolatra gondolok.

A zenei szemléltetésnél segítségül vehetjük az évfolyamnak megfelelő énekkönyvet, zenei tanlemezeket és egyéb felvételeket. Íme, a leggyakoribb zenei szemléltetések, amelyeket magam is használok:

amely a tanulócsoporthoz folyik. Alapelve: minden oktatási anyag tartalmaz nevelési anyagot, lehetőséget is, csak meg kell találni benne, vagy hozzá a nevelés egyes területeinek legmegfelelőbb tevékenységi, nevelési motívációt, formát.

A heti tervei nevelési vonatkozású anyagának tervezését is két periódusban kell elkészíteni. Gyakorlatban ezt úgy oldom meg, hogy egy-egy osztályra vonatkoztatva (vagy magára az egész tanulócsoporthoz is lehet), 3–4 hétre nevelési területenként megállapítom azokat a főbb vonásokat, amelyek elmélyítésére, a személyiség további formálására a tantárgyak anyagának és időbeni aktualitásának megfelelően a legfontosabbnak, legelsőbbrendűnek tartok.

Ilyen nevelési-téma tervezés lehet pl. a kulturált magatartás a társadalmi együttélés területein, A Szovjetunió és a szocialista tábor országainak megismerése, megbecsülése, A világ anyagsága és megbecsülése stb. Ezeket az általános nevelési célokat, feladatokat kell aztán hangsúlyozottan megoldani az egyes tanítási órákon úgy, hogy részfeladatokra, tevékenységekre bontjuk őket az egyes órák anyaga adta lehetőségeknek megfelelően.

Például egy-egy órához kapcsoljuk az alábbi nevelési feladatokat:

- Köszöntse tisztelettel a felnőtteket.
- Sajátítsa el a bemutatkozás helyes formáit.
- Étkezésnél legyen figyelmes, kíváncsi jó étvágyat, étkezés után köszönje meg azt.
- (Az otthon és az iskola és a Testünk és ápolása c. témakör egy-egy nevelési feladata a 4. osztályos olvasóórán.)
- Ismerje meg a szovjet zászlót.
- Kozorúzza meg a szovjet hősi emlékművet.
- Érdeklődjék arról, hogy az újjáépítést mennyiben segítette a Szovjetunió (a szovjet katonák lakóhelyén, megyéjében).

(A nép élete régen és ma és az Ünnepeink c. témakör a 4. osztályos olvasás tartárgyánál.)

Ezeket a feladatokat a helyi viszonyoknak, adottságoknak megfelelően konkretizált feladatokká kell átdolgozni úgy, hogy az ne csak elméletieskedő nevelési tényező, hanem cselekedtető, aktív tevékenység legyen. Ezt azonban nem a heti tervben, hanem a K óra vázlatában tervezem, az Ő órákra pedig a tanulók részére naponta készülő munkalapon. (A heti tervben legfeljebb csak jelzem e szándékot a tananyag kapcsán.) A munkalapon nemcsak az oktatási anyag és a nevelési feladat szerepel, hanem az oktatási anyag „tudatosítása” is. Így a tanuló nemcsak mechanikus gyakorlást végez pl. számtanórán, hanem látja annak tartalmi értelmét is.

Például: 4. osztály Ő olvasás: Gyakorlás: Oleg Kosevoj. 44. o. + 4. K. ir.

Feladat: A mondatfajta helyes hangsúlyozása, a hosszú szavak egybeolvasása, a hosszú magánhangzók helyes időtartamú kiejtése. + Az olvasmány alapján jegyezd meg: Az ifjúság munkáját, harcát a párt irányítja. A vörös zászló a Szovjetunió lobogója. A nagyobbak segítenie kell a kisebbet. (Gondolatban felelj: Neked van-e már példaképed?)

3. osztály Ő számtan: Gyakorlás: 65—67. f.

Feladat: Egyessel való szorzás, ha az egyes a szorzó elején van. + Nullával való szorzás, ha a szorzó végén van a nulla. Ismételd át a leírt szabályt és az előző K órán végzett számításokat!

Jegyezd meg: A számtani műveletek elvégzésének szabályai sorrendet szabnak meg. Munkád során igekezz sorrendet tartani.

Ilyen kibővített munkalapot nem feltétlenül szükséges minden napra készíteni. Különösen akkor nem, ha az órák jellege olyan, hogy az előzőkhöz hasonló tevékenységet végeztetünk. Viszont elengedhetetlenül fontosnak tartom olvasásból, környezetismeretből és írásból az ilyen rövid útmutatások közlését. Ez csak a 3—4. osztályra vonatkozik. Első osztályban egyáltalán nem (vagy csak szoktatásként májusban néhány alkalommal), második osztályban pedig röviden, csak 1—1 mondatban közöljük a legfontosabbat, mintegy emlékeztetőül, hogy óra alatt állandóan visszatérhessenek a feladat lényegéhez.

Pl. 2. osztály, Ő olvasás: Gyakorlás: A kiskakas gyémánt félkrajcárja. Olvasás közben figyeld meg a *ts, ds, tj, lj*-s szavakat és ezek betű szerinti írását!

Az ilyen jellegű megoldásokkal feltétlenül elérjük azt a célt, hogy az oktatás és nevelés egysége ne csak a K, hanem az Ő órák is megvalósuljon. Mindez pedig úgy, hogy nemcsak a nevelő tudatos és aktív előkészítő munkája lesz ebben, hanem a tanulók cselekvő, koordinált tevékenysége is, az, amellyel egységes egészé őrözik a személyiségformálás két alapvető, egymástól elválaszthatatlan részét.

Összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy az összevont osztályú tanulócsoporthoz vezetőjének a tanításra való alapos, mindenre kiterjedő felkészülése elengedhetetlen feltétele mindennapi iskolai munkájának. A felkészülés során az alábbi sorrendet kell betartani:

1. A tanév elején az óratervezés alapján elkészítjük az *órarendet*.

2. Az órarend alapján a *heti terv* nyomtatványban osztályonként valamennyi tantárgyban 1—1 témakört (ennek anyagát) kidolgozzuk K és Ő foglalkozásokra. Az új témakört, ill. a kihagyott Ő órák anyagát

Ö: . . . . .
Ö: A főnevek többes száma. Tk. 43. o. +
Mf. 3. o. Hf. Mf. 4. o.

16. hét:

K: A főnév helyesírása. Tk. 45. o. Mf.
6. o.

Ö: . . . . .
Ö: . . . . .

Az üresen maradt Ö órákra tehát csak akkor tervezzük meg az anyagot, ha a K óra alapján tisztában vagyunk a tanulók megszerzett jártassági vagy készségi fokával a témakör egy részét vagy egészét tekintve az órák helyétől függően. Ennek ismeretében lehet csak tudatos és valóban eredményes tervező munkánk. Ismert anyagot gyakoroltatni — a kevésbé elsajátított rovására —, a nevelő pedagógiai vétkei közé tartozik. Akkor, amikor azt említettük, hogy a heti terv a nevelő otthoni tevékenységét is megszabja, akkor többek között erre az utólagos, pótervezésre is gondoltunk, amit többnyire a másnapra való felkészülés során konkretizálunk.

Az egyes órák megtervezésével tehát azt is eldöntjük, hogy az ismeretszerzés folyamatában milyen szerepet töltenek be. E tevékenység nagyfokú tudatosságot követel, mert pl. nyelvtan esetében a heti egy K óra semmiképpen nem elegendő arra, hogy valamennyi új ismeretet ezen közvetítsük a tanulók felé. Szükségessé válik, hogy az ismeretszerzés egyes lépéseit a tanulók önállóan járják végig (főképp a tényanyag megismerésében jártassággá, készséggé fejlesztésében) és ennek állandó figyelemmel kísérése nem lehet közömbös sem a nevelő, sem pedig a tanuló számára. Ezért az Ö munkát óra közben is ellenőrizni kell. Az anyag ismeretében ezt napi felkészülésünk során a másik osztály K foglalkozására készült vázlaton is jelezzük magunknak, mintegy emlékeztetőül.

Például a 3. osztály K olvasás órájának első részösszefoglalása után az óraterv szerint az olvasmány utáni 2. kérdésre írásban kell válaszolni a tanulóknak. Ezalatt fokozottabb figyelmet kell fordítani a 4. osztály Ö nyelvtani munkájára. (Bejegyzés: 4. o. nyelvt. ell!) Ugyanakkor ne feledkezzünk meg a „félidőben” az első és második osztály tevékenységének figyelemmel kíséréséről sem. Sőt, ezen belül egy-két tanuló, aki erre rászorul, a rendelkezésünkre álló 3—4 perc alatt konkrét segítségben, további útmutatásban is részesíthetünk. Írásban tehát azt az osztályt, vagy tanulókat rögzítsük, akiknek elsősorban kívánunk majd segítséget adni. A tervezés során minden bizonnyal megtaláljuk azokat az indokokat, amelyek konkrétta teszik döntésünket ebben a kérdésben is.

Általában tapasztalataim alapján az a vé-

leményem, hogy egyes esetekben, amikor az Ö anyaggal az osztály zöme nem tud megbirkózni, rugalmasan kell eljárni, még a másik osztály K órája néhány percének rovására is. Nem az lesz a hiba, hogy az egyik osztály K óráját csorbítjuk meg néhány perccel, hanem az, ha egy teljes órára semmittevésre kárhoztatjuk a másik osztályt.

A fentiekkel kapcsolatban feltétlenül szükségesnek tartom, hogy óra végén jelöljük meg azokat az Ö órákat, amelyek anyagának feldolgozása (gyakorlása stb.) túl nehéznek, vagy könnyűnek bizonyult. Ezt felhasználva alaposabba tehetjük következő évi tervünket.

Pl. 4. o. Ö számtan. Megj.: Kevés volt, a megoldások jók. Kiegészítendő az év végi ism. anyagból a 26—27-es feladattal.

Vagy: 4. o. Ö olvasás. Anyag: Amíg a répből cukor lesz. Megj.: A benne szereplő szakmai fogalmakat előbb tisztázni kell! Nehezen feldolgozható, óra végén nem értették.

Ezeket a megjegyzéseket a nevelő egyéni szokásainak megfelelően saját, rövidített jelzéseiivel is rögzítheti, hiszen a heti terv nyomtatványon nem áll rendelkezésünkre akkora hely, hogy mindent ilyen bőven jegyezzünk fel.

A heti tervbe az Útmutató és az eddig kialakult gyakorlat alapján a nevelő csak az oktatási anyagot írja be. Pedig ez a gyakorlat semmiképpen nem helyes és nem segíti a pedagógust abban, hogy az oktatási anyaggal, az oktatás folyamatával párhuzamosan a nevelés is olyan tervszerű legyen, mint az ismeretek elsajátíttatása. Miért? Többek között azért, mert az órák zömében (az Ö-ra gondolunk) a nevelési szándék és a nevelőhatás tudatossága elsikkad. Iskoláinkban a tanulók személyiségének kialakítása, fejlesztése folyik. Az oktatással a személyiségformálásnak csak egyik oldalát végezzük. Teljessé csak a neveléssel válik. Az összevont osztályú tanuló-csoportban pedig különösen szükség van arra, hogy minden órán, így az önálló is legyen nevelés.

Hogyan tervezem, oldom meg ezt a gyakorlatban? A jelenlegi heti terv nyomtatvány egy órára sem biztosít annyi helyet, hogy mindazt az oktatási anyaggal és nevelési feladattal összefüggő teendőt részletesen feljegyezzük, amelyet szükséges lenne rögzítenünk. Bár a K órákra készülő óratervek tartalmazzák, tartalmazhatják mindezeket, az órák zömét kitevő önálló foglalkozások hasonló igényességű megtervezéséről sem mondhatunk le. Általában: az oktatási anyagnak és a nevelési szándéknak a tanuló részéről is tudatossá történő válását tartottam szem előtt, amikor a heti tervet az oktatási és nevelési terv kombinációjává alakítottam át. Így rögzítve egységes folyamatként terveztem, valószínűleg meg és ellenőrzöm azt a tevékenységet.